

Ook beschadiging door insecten kan hierbij een rol spelen. Weersomstandigheden die de uitbreiding van *Sphaeropsis* bevorderen zijn perioden met een relatief hoge temperatuur in de winter en langdurige regenval aan het eind van de zomer. Daarnaast is hoge stikstofdepositie een risicofactor, omdat dit de nutriëntenhuishouding van de bomen verstoort.

Elders in Europa

In veel Europese landen was de schimmel in de 20e eeuw al bekend. De oudste melding is uit Frankrijk in 1842 op grove den. De eerste grootschalige aantasting in Frankrijk was pas in de jaren 1990. In Duitsland werd *Sphaeropsis* al sinds de jaren 1980 in de gaten gehouden, maar het kwam ook daar pas in de jaren 1990 tot een grootschalige uitbraak. Uit recent onderzoek blijkt dat in ruim 80% van de grove dennen in Duitsland de schimmel aanwezig is, maar dat in de meeste gevallen geen aantasting optreedt. Door diverse stressfactoren zoals droogte en hoge wintertemperaturen kan een uitbraak getriggerd worden. De soort lijkt zich ook uit te breiden naar noordelijker landen: Estland (2009), Zweden (2013), Finland (2019).

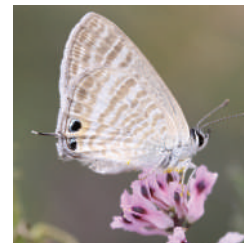
Wel of geen (invasieve) exoot?

De natuurlijke herkomst van *Sphaeropsis sapinea* is niet bekend en het is niet zeker of hij echt inheems is voor Europa. Ook de wijze van introductie en verspreiding is onzeker; verloopt dat alleen via sporen, of (ook) via besmet plant- of zaaigoed? Hij kan op grote schaal latent voorkomen, zonder schade te veroorzaken. Maar als het door een combinatie van factoren tot een uitbraak komt, kan de soort een invasief karakter hebben. In Californië, Nieuw-Zeeland, Australië en Zuid-Afrika heeft *Sphaeropsis sapinea* grote schade berokkend aan productiebossen van *Pinus radiata*. Daar wordt hij wel als een invasieve exoot beschouwd. In Europa valt de blijvende schade nog relatief mee. Maar er is zeker reden om de ontwikkeling van deze schimmel in de gaten te houden. Door de warmere winters en vaker optredende perioden van droogte afgewisseld met hevige regenval, kan een uitbraak vaker getriggerd worden. Dit zou voor onze dennenbossen geen goed vooruitzicht zijn.

Heel veel waarnemingen tijgerblauwtje: wordt het een invasieve exoot?

Kars Veling, De Vlinderstichting

We kennen in Nederland geen dagvlinders die als invasieve exoot gezien worden, maar er zijn wel soorten die regelmatig in ons land terechtkomen door import. Zo zijn er heel wat waarnemingen van tijgerblauwtjes (*Lampides boeticus*) in supermarkten en in keukens. Deze waren ongetwijfeld meegekomen als rups of pop met peultjes uit Afrika. Maar in 2020 werden er meer dan 1.000 tijgerblauwtjes doorgegeven. Is deze soort toch invasief aan het worden?

Tijgerblauwtje boven- en onderzijde. (Foto's: Kars Veling)

Behalve dat de soort wordt geïmporteerd, zien we de laatste tijd – waarschijnlijk onder invloed van klimaatopwarming – dat er ook tijgerblauwtjes op eigen kracht uit zuidelijker streken in Europa deze kant op lijken te komen. En deze planten zich ook wel voort in Nederland, zoals in 2015 (zie Kijk op Exoten, nummer 14, link: <https://natuurtijdschriften.nl/pub/630062>). In dat jaar werden meer dan 100 tijgerblauwtjes doorgegeven. In 2016, 2017 en 2018 waren dat er maar een of twee, in 2019 weer meer dan 100 en in 2020 zelfs meer dan 1.000!

Nu zegt het aantal doorgegeven vlinderwaarnemingen niet zo veel, want er speelt een sterk waarnemerseffect. Zo waren bijna alle waarnemingen uit 2020 van één locatie, bij Sint Geertruid. Deze plek was op waarneming.nl gezet en uit heel Nederland trokken vlinderliefhebbers er naartoe, om ook een tijgerblauwtje aan hun lijst te kunnen toevoegen. Hoewel die 1.000 dus vertekend is, heeft er in Sint Geertruid wel voortplanting plaatsgevonden. Er werden daar regelmatig 5 tot 10 en zelfs een keer 12 vlinders tegelijk gezien. Ook werden eitjes gevonden. En niet alleen daar was er sprake van voortplanting, want ook op andere plekken in Zuid-Limburg zijn rupsen gevonden.

Tijgerblauwtjes planten zich dus wel geregeld voort in ons land. De waardplanten zijn diverse vlinderbloemigen waaronder brede lathyrus en blazenstruik. Dat zijn planten die hier en daar in tuinen te vinden zijn en ook 'wilde' lathyrussoorten kunnen door de rupsen gebruikt worden.

Verspreiding tijgerblauwtje vanaf 2015. (Bron: NDFF)

Tot blijvende vestiging zal dat echter waarschijnlijk niet snel leiden, omdat het tijgerblauwtje geen overwinteringsstadium kent. De soort plant zich in Zuid-Europa en Afrika eigenlijk continu voort, met wat rustmomenten. Ze kunnen flink koude perioden niet overleven. Het is niet uitgesloten dat ze een zachte winter wel kunnen doorstaan en zich ook in het volgende jaar weer kunnen voortplanten, maar het zal waarschijnlijk nooit een echte standvlinder worden. Het tijgerblauwtje arriveert dus ook op eigen kracht en is daardoor inmiddels geen exoot meer! De soort zal waarschijnlijk ook nooit invasief worden.

Colofon

Eindredactie

Jeroen van Delft, Stichting RAVON

Lay-out & Vormgeving

Kris Joosten, Stichting RAVON

Nieuwsbrief digitaal ontvangen?

Meld u hiervoor aan via www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten